

(Fortsat fra forrige Hæfte)

fastsatte Priser paa de nævnte Levnedsmidler yderligere nedsattes med de anførte Beløb, jfr. nærmere for de paa-gældende Varers Vedkommende nedenfor i Afsnittet: Forbrugsregulering og Priser. Ved Lovens § 3 gaves dernæst Kommunerne Bemyndigelse til som tidligere at yde de vanskeligst stillede Beboere Naturalier, Brændsel, Belysning og de nødvendige Beklædningsgenstande uden Betaling eller til nedsat Pris, eller direkte Pengehjælp, alt til et Beløb af indtil 9 Kr. pr. Indb. i Kommunen i Tiden $\frac{1}{7}$ 1918— $\frac{31}{3}$ 1919, hvoraf Statskassen refunderede $\frac{2}{3}$; hvis Forholdene krævede, at der gaves Hjælp ud over det nævnte Maximumsbeløb, foreskriver § 4, at Statskassen refunderer $\frac{1}{3}$ af de derved for Kommunen foranledigede Udgifter. Bestemmelserne om Opkrævning af Tillægsskatter til Dækning af Kommunernes ved Loven forårsagede Udgifter er i alt væsentligt overensstemmende med de tidligere Dyrtdisloves Regler herom. — Naar bortses fra Gynrabatmærkerne, der bortfaldt fra $\frac{1}{4}$ 1919, forlængedes de øvrige Bestemmelser i Loven af $\frac{13}{7}$ 1918 ved Lov $\frac{1}{4}$ 1919 til og med $\frac{30}{6}$ 1919.

Ved Lov Nr. 363 af $\frac{30}{6}$ 1919 paabegyndtes Afviklingen af Dyrtdislovgivningen, idet saavel det almindelige Arbejdsmarkeds Lønniveau som Statstjenestemændenes Løn allerede i det hele var eller i nær Fremtid vilde blive regulerede i Overensstemmelse med Prisniveauet. Og da desuden Statskassens Udgifter til Tjenestemandslønninger o. a. Formaal var steget saa stærkt, at en Aflastning var nødvendig, gik man til en Inskrænkning i Dyrtdisloven. Kommunernes Udgifter efter Loven af $\frac{13}{7}$ 1918 havde været ialt ca. 82 Mill. Kr., jfr. Rigsdagstidende 19^{18/19}, A, Sp. 5516, hvoraf ca. 36 Mill. Kr. med $\frac{2}{3}$, ca. 8 med $\frac{1}{3}$ Statstilskud samt ca. 34 Mill. Kr. til Brændselshjælp og 4 Mill. til Administration, hvortil kom Statens Udgifter efter § 1 (ca. 21 Mill. Kr.). Den ny Lov fastsætter, at der i Tiden $\frac{1}{7}$ 1919 til $\frac{31}{3}$ 1920 af Statskassen stilles et Beløb til Raadighed for Kommunerne svarende til Kr. 3,³¹

pr. Indb. til Nedsættelse af Prisen paa Brændsel paa Betingelse af, at vedkommende Kommune til Foranstaltningen anvender et Beløb svarende til Halvdelen af Statstilskudet; endvidere maa Statstilskudet kun anvendes til mindre bemidlede Familier, d. e. saadanne, hvis Skatteindtægt er under 4 000 Kr. i Hovedstads-Kommunerne, 3 500 Kr. i Købstæder og Kommuner med bymæssige Bebyggelser og 2 500 Kr. i Landkommunerne. Den tidligere Lovs § 1 bortfaldt, saaledes at man faldt tilbage paa de særlig Ernæringsloves Nedsættelser, medens de øvrige §§¹⁾ forlængedes til ³¹/₁₀ 1919, idet Maximumsbeløbet efter § 3 for Tiden ¹/₇—³¹/₁₀ 1919 sattes til 3 Kr. og efter § 4 til 2 Kr. pr. Indb. i Kommunen. Endelig stillede Loven 500 000 Kr. til Indenrigsministerens Raadighed til Fordeling mellem vanskeligt stillede Kommuner. Ved Lov Nr. 596 af ³¹/₁₀ 1919 forlængedes paany §§ 3—16 i Loven af 1918, den gang til og med ³¹/₃ 1920, saaledes at Maximumsbeløbet for dette Tidsrum efter § 3 sattes til Kr. 2,₄₀ og efter § 4 til Kr. 1,₂₀. Under særlige Omstændigheder kan Kommunen yde Hjælp herudover med Indmin. Samtykke og Rigsdagens Finansudvalgs Tilladelse, men til saadan Hjælp ydes intet Statstilskud. Endvidere foretoges Afviklingen af de særlige Ernæringslove, idet de endnu gældende Bestemmelser, bortset fra Kornlovens, samles i Loven af ³¹/₁₀ 1919, jfr. Lov af ²⁹/₃ og ²⁸/₆ 1920, der bemyndiger Indenrigsministeren til at regulere Prisen paa Rugbrød og til at fastsætte Sukkerprisen; Loven giver dernæst Regler for Forsyningen med og Prisen paa Mælk samt for Afviklingen af Flæskerationeringen, jfr. i det hele i Afsnit III under de paagældende Varer. Ved Lov Nr. 124 af ²⁹/₃ 1920 ophæves den særlige Dyrtidslovgivning, jfr. dog lige ovenfor

¹⁾ Indm. henledende gentagende (Cirk. ¹⁸/₁₁ 1918 og ¹/₈ 1919) Kommunalbestyrelsernes Opmærksomhed paa, at Staten ogsaa refunderede Halvdelen af Forhøjelserne af Alderdomsunderstøttelserne, og at Kommunerne havde Ret til i Henhold til Dyrtidsloven at dække den paa dem faldende Del af Forhøjelsen gennem Opkrævning af Tillægsskatterne.

om Rugbrød og Sukker, idet Nedsættelsen af Prisen paa Brændsel ophører og idet der alene ydes et noget større Tilskud til Hjælpekasserne end normalt. Saaledes tillades det Kommunerne i Tiden $1/4$ — $31/10$ 1920 at anvende til Uddeling gennem Hjælpekasserne indtil 2 Kr. pr. Indb. i Kommunen, hvoraf Staten refunderer Halvdelen, til Hjælp for de ved Dyrtiden vanskeligt stillede Beboere; Hjælp herudover maa kun ydes med Indenrigsministerens Samtykke, og der ydes ikke Statsrefusion dertil, saalidt som til Foranstaltninger, Kommunerne med Indenrigsministerens Samtykke maatte træffe til Børnebespisning, Nedsættelse af Prisen paa Mælk til Børn o. l. Endvidere ophæver Loven den Kommunerne ved de tidligere Dyrtidslove givne Tilladelse til Opkrævning af Tillægsskatter, og henviser dem til at dække de ved de her anførte Understøttelser foranledigede Udgifter gennem de ordinære Skatteindtægter. Disse Bestemmelser forlængedes uforandret indtil $31/3$ 1921 ved Lov Nr. 581 af $28/10$ 1920, hvilken Lov samtidig stillede 500 000 Kr. til Indenrigsministerens Raadighed til Fordeling mellem vanskeligt stillede Kommuner.

Ved Lovene af $21/12$ 1919, $19/5$ 1920 og $1/4$ 1921 forlængedes indtil $31/3$ 1922 Bestemmelserne i Lov $7/8$ 1914, om at Statens Refusion til Hjælpekasserne for Hjælp ydet til de til extraordinær Militærtjeneste indkaldtes Familier skulde udgøre $2/3$ af den ydede Hjælps Værdi.

Paa dette Sted skal endnu anføres, at ved Lov Nr. 672 af $22/12$ 1919 forlængedes Bestemmelserne i Lov $4/3$ 1918 om Forhøjelse af Understøttelsen til Børn af Enker til $31/3$ 1920, hvorefter Beløbene med Gyldighed fra $1/1$ 1920 og indtil videre ved Lov Nr. 127 af $30/3$ 1920 forhøjedes til 200 Kr. for Børn under 4 Aar, 160 Kr. for 4—12 Aars Børn og 120 Kr. for Børn over 12 Aar.

Ved Lov Nr. 686 af $21/12$ 1918, jfr. Indm. Cirk. $23/12$ 1918 og $31/1$ 1919, udvidedes Bestemmelserne i Fattiglovens § 61 saaledes, at Hjælp til Influenza-Patienter (spansk Syge) ogsaa regnedes som uegentlig Fattighjælp,

men udbetaltes gennem Hjælpekasserne, medens ved Indm. Bkg. ^{30/11} 1920 Indtægtsgrænserne forhøjedes for de til Indtrædelse i statsanerkendte Sygekasser berettigede Personer.

Ved Lov af ^{1/11} 1918 forlængedes Lov af ^{27/10} 1917 om overordentlig Hjælp til Arbejdsløse (jfr. 57. Bd., S. 381) til ^{30/11} 1918, idet det ny Lovforslag, der var udarbejdet paa Grundlag af den ved Lov ^{1/7} 1918 nedsatte Kommissions Udkast, ikke kunde naa saa tidligt frem. Trods de meget store Uoverensstemmelser, der har hersket angaaende denne Hjælp, blev Lov Nr. 620 af ^{30/11} 1918 om overordentlig Hjælp til Arbejdsløse dog vedtaget enstemmigt i begge Rigsdagens Ting, og Folketingsudvalget udtaler i sin Betænkning (Rigsdagstidende 19^{18/19}, B. Sp. 39), efter at have gennemgaaet samtlige de Klager, der var kommet til Udvalgets Kundskab, „at der fra Arbejdsløshedskassernes Side er administreret samvittighedsfuldt, og at Kasserne, hvor Misbrug er oplyste, ikke er vejet tilbage fra at fratage det paagældende Medlem Understøttelsen“, medens der, „saa vidt skønnes, ikke er Tale om systematiske Misbrug“. Kommissionen havde da ogsaa enstemmig tilraadet¹⁾ en Fortsættelse af den bestaaende Lovgivning, i hvilken Loven af ^{30/11} 1918, jfr. Indm. Cirk. ^{30/11} og ^{15/12} 1918, indfører følgende væsentligere Ændringer til Imødekommelse af Kravene om, at der skulde træffes de videst mulige Foranstaltninger til at undgaa Misbrug: Ventetiden, der i Arbejdsløshedsløven af 1914 var 12 Maaneder, men som heit var ophævet i Loven af 1917, fastsattes ved Lov ^{8/2} 1918 til 1, ved Lov ^{1/7} 1918 til 2 Maaneder og forøgedes ved den ny Lov gradvis, saaledes at den indtil ^{31/3} 1919 blev 3, indtil ^{30/9} 1919: 6 og efter den Tid paany 12 Maaneder som i den oprindelige Lov. Naar denne ændrede Bestemmelse om Ventetiden i sin Tid var sat ind,

¹⁾ Jfr. Rigsdagstidende 19^{18/19}, A. Sp. 2387, hvor Kommissions-Betænkningen tilligemed en omfangsrig Samling Oplysninger om Arbejdsløsheds-, Løn- og Ernæringsforhold findes meddelt.

var det for at muliggøre Dannelsen af nye Arbejdsløshedskasser og Optagelse i Arbejdsløshedskasserne af Arbejdere, der hidtil havde staaet udenfor, og som den pludselige, store Arbejdsløshed bragte i de største Vanskeligheder; men der var nu forløbet saa lang Tid, at dette Hensyn ikke længere kunde være af Betydning, og paa den anden Side maatte Arbejdsløshedskasserne være interesserede i at værges sig mod Tilgang af saadanne Arbejdere, der ikke normalt havde indmeldt sig og betalt deres Bidrag. Tilvejebringelse af et saadant Værn tilsigtes ogsaa med den ny Lovs Bestemmelse om, at Optagelse i en Arbejdsløshedskasse kan nægtes den, der paa det Tidspunkt, Optagelse søges, ikke har Beskæftigelse inden for vedkommende Fag, eller som ikke henhører under den Kreds af regelmæssigt arbejdende, for hvem Kassen er bestemt, selv om den paagældende iøvrigt har den almindelige i Loven fastsatte Tilknytning til Faget. Herved skærpedes den hidtil gældende Bestemmelse, saaledes at Personer, der vel havde fast Beskæftigelse i Faget i Optagelsesøjeblikket, og som tidligere af denne Grund kunde optages, nu kunde nægtes Optagelse, naar de ikke hørte til de regelmæssigt i Faget arbejdende. Medens der ad disse Veje var opstillet skærpende Betingelser for Optagelse i Kasserne, tog et andet Sæt af Lovens Bestemmelser Sigte paa Kontrollen med Udbetalingen af Understøttelserne, for at ingen Misbrug skulde kunne finde Sted. Til dette Formaal foreskriver Løven indgaaende Regler for Arbejdsgivernes (jfr. dog Indm. Bkg. $\frac{8}{1}$, $\frac{9}{5}$ og $\frac{7}{7}$ 1919, der giver visse Lempelser for Arbejdsgivere i Kjøbenhavns Havn m. fl.), Arbejdsanvisningskontorernes og Arbejdsløshedskassernes Pligt til at holde hinanden underrettet om, naar Arbejderne gaar i eller forlader Arbejde, ligesom der gives Regler for, at eventuelle kollektive Arbejdsvægringer tages op til faglig Behandling, og at Arbejdsløshedssunderstøttelsen inddrages, hvis Vægringen opretholdes. Endelig gives der Bestemmelser om Tillæg til de vedtægtsmæssige Understøttelser og fortsat Hjælp efter den vedtægts-

mæssige Understøttelses Ophør, idet det tidligere procentvise Tillæg (57. Bd., S. 380) gøres fast, nemlig til 2 Kr. pr. Dag i Vintertiden og 1,50 Kr. pr. Dag i Sommertiden for Familieforsørgere og 50 Øre mindre for Ikke-Familieforsørgere, dog saaledes, at vedtægtsmæssig Understøttelse og Tillæg tilsammen ikke kommer til at overstige $\frac{2}{3}$ af den gennemsnitlige Arbejdsfortjeneste i det paagældende Fag. Denne Begrænsning gælder dog ikke for fortsat Hjælp, under hvilken Trangen til Understøttelse paa Grund af den forudgaaende lange Arbejdsløshed maa være større. Endvidere gives der Huslejhjælp (indtil 40 Kr. pr. Maaned) til Familieforsørgere. Samtlige disse Understøttelser udbetales gennem Arbejdsløshedskasserne, medens Loven yderligere fastsætter, at der gennem Hjælpekasserne udbetales Familieforsørgere med hjemmeværende Børn under 15 Aar 35 Øre pr. Dag pr. Barn, vedkommende Forsørger er arbejdsløs, fra det Tidspunkt at regne, da Familiens samlede Indtægt maa anses for i 3 Maaneder at have været under 800 Kr. Endvidere gives der, ligeledes gennem Hjælpekasserne, en Efterunderstøttelse til saadanne Arbejdsløse, der har været uden Arbejde i mindst 90 Dage indenfor et Tidsrum af 180 Dage efter $\frac{1}{5}$ 1918, paa 20 Øre pr. Dag for Familieforsørgere, 20 Øre for Ægtefællen, forsaavidt denne ikke har Selverhverv og 10 Øre pr. Barn, jfr. Indm. Cirk. $\frac{20}{1}$ 1919. Lignende Efterunderstøttelse kan udbetales for Perioder paa under 90 Dage, dog ikke under 14 Dage, der afsluttes efter Lovens Ikrafttræden. Endelig er de i Henhold til denne Lov understøttede Arbejdsløse berettigede til lige med Kommunernes øvrige Beboere at nyde godt af de Foranstaltninger, der maatte blive truffet i Henhold til den almindelige Dyrtidslovgivning. Loven stiller for sin Gyldighedsperiode ($\frac{1}{12}$ 1918 — $\frac{31}{12}$ 1919) 6 Mill. Kr. til Indenrigsministerens Raadighed til Dækning af de ved Loven fastsatte overordentlige Udgifter for Arbejdsløshedskasserne, ligesom Statskassen betaler Medlemsbidrag + offentlig Tilskud for de Medlemmer, hvis Ventetid i Hen-

hold til Lovens § 1 er nedsat. Af de Understøttelser, der udbetales gennem Hjælpekasserne, refunder Staten Kommunerne $\frac{2}{3}$. Ved Lov $\frac{22}{12}$ 1919 forlængedes Bestemmelserne om „Tillægene“ og „fortsat Hjælp“ m. v. i alt væsentligt til $\frac{31}{3}$ 1920, idet dog Udbetaling af Understøttelser gennem Hjælpekasserne ophævedes og Udbetalingen henlagdes til Arbejdsløshedskasserne, jfr. Indm. Cirk. $\frac{23}{1}$ 1920, medens der gaves Kasserne Adgang til Opnaelse af i 5 Aar rentefri Laan til dermed atter at komme tilbage paa Forsikringsgrundlaget. Loven fremtræder som en Samarbejden af de to Lovforslag om Forlængelse af den midlertidige Lovs Bestemmelser til $\frac{31}{3}$ 1920 og om Ændringer i Loven af 1914, som Arbejdsminister Stauning forelagde i Folketinget $\frac{3}{12}$ 1919, men som Folketingets Oppositionspartier krævede samlede til een Lov, for derigennem at fremtvinge den snarest mulige Tilbagevenden til 1914-Lovens Forsikringsprincipper; en Vedtagelse af den midlertidige Lovs Forlængelse vilde utvivlsomt have medført, at man ikke før $\frac{1}{1}$ 1920 var kommet tilende med Forslaget om Revisionen af 1914-Loven. Da det for Regeringen og dens Partier samtidig maatte være magtpaaliggende at understrege, at den stærke Kritik, der, trods alle Bestemmelserne i den midlertidige Lovs Kontrolforanstaltninger, stadig rettedes mod Arbejdsløshedsunderstøttelsen, ikke kunde finde noget reelt Grundlag i Regeringen Mangel paa Vilje til atter paa dette Punkt at tilvejebringe normale Tilstande, opnaedes der fra alle Sider Enighed om Loven, der i sin Helhed er optrykt ved Indm. Bkg. $\frac{5}{1}$ 1920. Loven overtager i de §§, der er af varigere Art, f. Eks. vedrørende Optagelsesbetingelser og Kontrolbestemmelser, den midlertidige Lovs Formuleringer, ligesom de vedtægtsmæssige Understøttelser reguleres i Forhold til Pengenes Værdiforringelse, saaledes at der til Understøttelserne fra 1914, der ikke maatte være under 50 Øre og ikke over 2 Kr. pr. Dag, kan ydes et Tillæg af 2 Kr. pr. Dag for Familieforsørgere og $\frac{1}{2}$ Kr. for Ikke-Familieforsørgere. Endelig giver en ny Tilføj-

else i 1914-Lovens § 14 Bestemmelser om Udbetaling af Arbejdsløshedsunderstøttelse i Tilfælde af ulovlig Strejke, 5: Strejke i Strid med en bestaaende kollektiv Overenskomst, idet den midlertidige Lovs Bestemmelser om at kollektiv (ulovlig) Arbejdsvægning skulde tages op til faglig Behandling, og Understøttelsen, hvis Vægningen trods den trufne Afgørelse opretholdtes, inddrages, ikke skærmede imod og desuden var overflødig i de Tilfælde, der under den stigende syndikalistiske Indflydelse blev almindelige, at en lille Gruppe Arbejdere ulovligt forlod Arbejdet paa en Arbejdsplads og erklærede Optagelsen af det forladte Arbejde for „Skruebrækkeri“, uden at den paagældende Organisation foretog noget herimod. Bestemmelsen gaar da ud paa, at der ikke under en ulovlig Strejke kan udbetales Arbejdsløshedsunderstøttelse til Personer, der efter Fag, Evner og Bopæl kunde have optaget det ulovligt forladte Arbejde, og som staar i en Organisation, der har godkendt Arbejdsstandsningen eller ikke taget Afstand fra den. Selv med denne skærpede Affattelse maatte der dog blive Anledning til vanskelige Fortolkninger, saaledes f. Eks. om Kredsen af de Personer, en Organisation i Lovens Mening omfattede, et Spørgsmaal, der ogsaa havde været fremme under den midlertidige Lov og spillet en meget betydelig Rolle i den offentlige Diskussion, der, som naturligt var, fulgte Arbejdsløshedsunderstøttelsens Stilling over for de ulovlige Strejker med største Opmærksomhed. Det havde da drejet sig om en af mandlige Bryggeriarbejdere iværksat ulovlig Strejke, hvorunder Arbejdsløshedsinspektøren havde frakendt de kvindelige Arbejdere Ret til Understøttelse, da de, paa Grund af at Virksomhederne gik i Staa under de mandliges Udebliven, stod uden Beskæftigelse. Men Indenrigsministeriet gik imod denne Afgørelse, da de paagældende kvindelige Arbejdere havde egen Organisation, ikke havde ønsket Strejken og i deres Egenskab af Hjælpearbejdere var blevet arbejdsløse, jfr. Minister Stauning, Rigsdagstidende 1919, 20, Folketinget, Sp. 2208.

De Forhaabninger, der kan have været om, at hermed var den ekstraordinære Arbejdsløshedslovgivning bragt til Afslutning, viste sig imidlertid ikke at skulle holde Stik. Den af Verdenprisfaldet fremkaldte Standsning i al Efter-spørgsel, maaske paa nogle Omraader i Forbindelse med den tyske Konkurrence, som satte ind mod Slutningen af Aaret 1920, fremkaldte paany en Arbejdsløshed af saa stort Omfang, at Indenrigsminister Berg den ¹¹/₁₂ 1920 i Folke-tinget forelagde Forslag til Lov om midlertidigt Statstilskud i Anledning af Arbejdsløsheden. Den herefter emanerede Lov Nr. 693 af ²²/₁₂ 1920 lægger den hele ekstraordinære Understøttelse over paa Hjælpekasserne, der berettiges til at erholde ³/₅ af deres Udgifter til Arbejdsløse refunderet af Statskassen. Loven forskriver endvidere, at der ved Udde-ling af Understøttelsen skal tages særligt Hensyn til Familie-forsørgere, samt at Understøttelserne i Kommuner med over 15 000 Indb. skal udbetales efter Regler vedrørende Hjælpens Omfang, Kontrol m. v., der fastsættes af Inden-rigsministeren efter de kommunale Myndigheders Indstilling. Hjælpekasseunderstøttelsen og den eventuelle Understøttelse fra Arbejdsløshedskasse maa tilsammen ikke overstige ²/₃ af den paa Stedet almindelige Arbejds løn, jfr. ogsaa Indm. Cirk. af ²⁹/₁₂ 1920 (Min. Tid. A, 1921, S. 73). End-videre blev der ved særlig Bevilling paa Tillægsbevil-lingsloven stillet ²/₄ Mill. Kr. til Raadighed for Tiden indtil ¹/₄ 1921 og for Tiden ¹/₄—¹/₁₀ 1921 søgt yderligere 5 Mill. Kr. til Udlaan til saadanne Arbejdsløshedskasser, der paa Grund af de ekstraordinære Forhold vanskeligt kunde opfylde deres vedtægtsmæssige Forpligtelser. Hovedprin-ippet i Loven af ²²/₁₂ 1920: at Understøttelsen skulde ud-betales gennem Hjælpekasserne efter Skøn og ikke gennem Arbejdsløshedskasserne som Tillæg til den vedtægtsmæssige Understøttelse, mødte Modstand hos det radikale Venstre og Socialdemokratiet, hvis Stilling dels var betinget af Spørgs-maalet: Almisse-Ret og dels af det, at de arbejdsløse des-uden kunde blive behandlet forskelligt fra Kommune til

Kommune, det stadigt genkommende Stridsspørgsmaal, fordi man fra Arbejderside gennem Statsmagtens Paabud vilde bringe Kommuner med borgerligt Styre til at yde den samme Hjælp som de socialdemokratisk-radikalt ledede Kommuner, medens man fra de borgerlige Partiers Side paa Rigsdagen gjorde mest mulig Modstand herimod. Ved Lov $1/1$ 1921 forlængedes Loven af $22/12$ 1920 til $30/11$ 1921.

Endvidere er i den her behandlede Periode Lovgivningen vedrørende Arbejdsløshedsunderstøttelse til Fiskere blevet fortsat, idet Lov af $1/7$ 1918 for Tiden $1/4$ — $31/10$ 1918 bemyndiger Regeringen til at yde Understøttelser til ubemidlede arbejdsløse Fiskere, i alt væsentligt efter de samme Principer som i Lov $12/3$ 1918; dog var det en Betingelse for Modtagelse af Hjælp efter den ny Lov, at den paagældende i mindst de sidste to Aar havde drevet Saltvandsfiskeri som Erhverv, medens Maximumsgrænsen for Nettoindtægten nedsattes fra 5 000 til 3 000 Kr. for Familieforsørgere (Halvdelen for andre). Formuegrænsen (10 000 og 5 000 Kr.) bibeholdtes. Understøttelserne udbetaltes gennem de lokale Fiskeriforeninger og efter Indstilling af disse. Ved Lov $1/1$ 1919 forlængedes denne Lovgivning til $31/3$ 1920 og genoptoges ved Lov $28/6$ 1920 for Tiden indtil $31/3$ 1921, jfr. Im. Cirk. $30/6$ og $22/9$ 1920, idet Understøttelsen dog nu skulde udbetales gennem Hjælpeskasserne med $2/3$ Statsrefusion, medens Statskassen tidligere havde dækket hele Understøttelsen. Naar det paany blev nødvendigt at genoptage denne specielle Lovgivning for Fiskerne, var Grunden den, at Markedet navnlig ved Centralmagternes svigtende Evne til at aftage, var brudt ganske sammen, saaledes at de Priser, der kunde opnaaes, ikke dækkede Omkostningerne. — Med Hensyn til den ordinære Lovgivning om Fiskerilaan henvises til Afsnit III, hvor Fiskeriforholdene omtales.

Bortset fra denne Understøttelseslovgivning for Fiskere maa iøvrigt Lovgivningen om Arbejdsløshedsunder-

støttelse ses i Forbindelse med Lovgivningen om Statstilskud til kommunale Arbejder m. v., der støtter og supplerer Lovgivningen om Understøttelserne ved at søge Arbejdsløsheden indskrænket gennem Iværksættelse af Arbejder. Saaledes forlængedes Lov af $\frac{5}{2}$ 1918 (jfr. 57 Bd., S. 383) ved Lov Nr. 562 af $\frac{1}{11}$ 1918 til Udgangen af Aaret 1918 samtidig med at Tilskudet til Forrentning forhøjedes fra resp. $\frac{3}{4}$ og $1\frac{1}{4}$ til 1 og $1\frac{1}{2}$ pCt., og Tilskudet til Byggeforeninger, der opfører Boliger for den mindre bemidlede Del af Befolkningen og hvem en Kommune har ydet Laan eller overtaget Laanegaranti for, forhøjedes fra at kunne dække Forrentning og Afdrag af 10 pCt. af Ejendomskyldværdien til 15 pCt. Ved Lov Nr. 685 af $\frac{21}{12}$ 1918 forlængedes disse Bestemmelser til $\frac{1}{5}$ 1919. I Bemærkningerne til Forslag til sidstnævnte Lov (Rigsdagstidende 19^{18/19}, A, Sp. 3309) findes en detaljeret Redegørelse for Byggeforetagender, iværksatte i Medfør af Loven af $\frac{5}{2}$ 1918, hvorefter det skønsmæssigt anslaaes, at der til 153 Kommuner er bevilget et Tilskud paa ca. 615 000 Kr. halvaarligt i 8 Aar og paa ca. 144 000 Kr. til de fornævnte Byggeforeninger. Ved Lov $\frac{30}{6}$ 1919¹⁾ forlængedes Loven paa ny, dennegang til $\frac{1}{5}$ 1920, idet Tilskudet til Forrentning af Laan, der var optagne til Udførelse af almindelige kommunale Arbejder og til Opførelse af kommunale Ejendomme gjordes lige stort ($1\frac{1}{2}$ pCt.). Desuden gav Loven Mulighed for, at det samme Tilskud (indtil 15 0/0), der havde været tilstaaet til de Byggeforeninger, hvem Kommunerne havde givet eller garanteret Laan, nu ogsaa under samme Forhold kunde gives private, der vilde opføre Boliger for den mindre bemidlede Del af Befolkningen. Betingelserne var saavel for Byggeforeningerne som for de private, at Kommunen (ligesom hidtil for Byggeforenin-

¹⁾ Ved kgl. Andg. $\frac{25}{2}$ 1919 forlængedes Tilbagebetalingsterminen for Laan i Iste Afdeling af Den midlertidige kommunale Laanekasse af 1914 med 3 Aar.

gernes Vedkommende) ydede et lige saa stort Tilskud, at Kommunen endvidere deltog i Belaaning af Ejendommen, og at Byggeforening eller privat Bygherre underkastede sig en i Loven nærmere foreskreven vedvarende Kontrol over Huslejens Størrelse i de ved Tilskudets Hjælp opførte Lejligheder. Desuden søgte man yderligere at fremme det private Byggeri ved at give dette et Tilskud af indtil 10 pCt. af Ejendomsskyldsværdien (eller Anskaffelsesprisen), naar det byggede Boliger til mindre bemidlede, selv om Laanet ikke var ydet eller garanteret af en Kommune, naar blot denne ydede et lige saa stort Tilskud. Kontrollen med Huslejen i disse Lejligheder kunde — dog tidligst efter 4 Aars Forløb — ophøre med Kommunalbestyrelsens og Indenrigsministeriets Samtykke.

Ved §§ 5 og 6 i Lov af ¹⁰/₉ 1920 om Forlængelse af og Ændringer i forskellige Boliglove, jfr. Indm. Cirk. ⁵/₁ 1921, forlængedes Regeringens Bemyndigelse til at yde de heromhandlede Statstilskud, dog med følgende Ændringer: Tilskudene, der nu kun kan ydes til Fremskaffelse af Boliger for mindre bemidlede, altsaa ikke til andre kommunale Arbejder, udbetales kontant ved Ejendommens Fuldførelse i Stedet for afdragsvis i 8 Aar. Tilskudene forhøjes for Kommuners Vedkommende saavel som for Byggeforeningers og privates, der har underkastet sig vedvarende Kontrol med Huslejens Størrelse, fra 15 til 20 pCt., og for private, der har underkastet sig midlertidig Kontrol (som dog samtidig forlænges fra 4 til 12 Aar) fra 10 til 15 pCt. Endvidere stiller Loven 10 Mill. Kr. til Indenrigsministerens Raadighed til Udredelse af Laan til Kommuner, der inden ¹/₁ 1921 iværksætter eller har iværksat Opførelse af Boliger for mindre bemidlede. Ved Lov Nr. 694 af ²²/₁₂ 1920 udvidedes dog atter Regeringens Bemyndigelse til at bidrage til Afhjælpning af Arbejdsløsheden, idet der efter denne Lov kan ydes Statstilskud til Forrentning af Laan, som optages af Kommuner til Iværksættelse af større Arbejder, der skønnes egnede til at afhjælpe Arbejdsløshed; saadanne Tilskud kan dog ikke

ydes til Arbejder, til hvilke der allerede er ydet Tilskud efter en af de fornævnte Love. Statstilskudet efter denne Lov er indtil 2 pCt. af Laanets oprindelige Beløb halvaarlig i 10 Aar. Endvidere bemyndiger Loven Indenrigsministeren til indenfor et samlet Beløb af 70 Mill. Kr. at yde Statsgaranti for Laan, som optages af Kommuner til Arbejder af den i Loven omhandlede Art.

I Henhold til Lovene af $5/2$, $1/11$ og $21/12$ 1918 var der indtil $17/6$ 1919 bevilget 164 Kommuner ialt ca. 1,1 Mill. Kr. halvaarligt i 8 Aar og Byggeforeningerne ca. 225 000 Kr., ialt ca. 20 Mill. Kr.; jfr. Rigsdagstidende 19^{18/19}, A, Sp. 5471 og Sp. 5485, hvorefter Overslagssummen for de kommunale Arbejder, hvortil der indtil nævnte Tidspunkt var søgt Statstilskud, opgives til godt 139 Mill. Kr., hvoraf 58 Mill. Kr. til Arbejds løn og 63 Mill. Kr. til danske Materialier. Det skal dog tilføjes, at en Del af de her planlagte Arbejder ikke kan være blevet iværksatte, idet Bemærkningerne til § 5 i Forslaget til Lov af $10/9$ 1920 (Rigsdagstidende overordentlig Samling 1920, Sp. 67) opgør Statens Tilskud efter de nævnte tre Love og Lov $30/10$ 1919 til ialt 10 Mill. Kr. fordelt paa 8 Aar.

Lovene om Udlaan af Statskassen til Byggeforeninger m.v. skal blive nærmere omtalt nedenfor i Afsnittet: Forbrugsregulering og Prisen, hvor Boliglovgivningen behandles, da disse Lovbestemmelers væsentligste Formaal var at bidrage til Tilvejebringelse af Boliger, og ikke direkte tog Sigte paa Afljælpning af Arbejdsløsheden.

Men paa dette Sted skal endnu omtales Driftslaane til mindre Erhvervsdrivende, jfr. 57. Bd., S. 384, der ved Lovene af $16/12$ 1918 og $9/5$ 1919 for Tiden indtil $31/10$ 1919 suppleredes ved, at Staten ydede Hjælpekasserne $2/3$ Refusion for Understøttelser, der udbetaltes til saadanne mindre Næringsdrivende, hvis Erhverv paa Grund af de overordentlige Forhold var hæmmet eller standset. — Med Hensyn til Lovene om Fiskerilaan henvises til Afsnit III, hvor Fiskeriforholdene omtales.

Medens de her omtalte Foranstaltninger til Afhjælpning af Dyrtid og Arbejdsløshed m. v. i det væsentligste er set fra Statens Synspunkt, har de, som det ogsaa vil være fremgaaet af det meddelte, naturligvis i høj Grad virket ind paa Kommunernes Forhold, og da navnlig paa de kommunale Finanser. En nærmere statistisk Udredning for disse skal ifølge Planen for nærværende Oversigter ikke gives her — Materialet hertil er iøvrigt heller ikke endnu tilgængeligt —; det skal kun antydningssvis anføres, at medens Beløbet for de paalignede Skatter i Hovedstadens og samtlige Bykommuner for Aaret 19^{16/17} udgjorde 65,5 Mill. Kr., udgjorde det tilsvarende Beløb for 19^{18/19} (det sidste Aar, for hvilket Oplysninger foreligger) 126,7 Mill. Kr. For at tilvejebringe et saa betydelig forøget Beløb maatte naturligvis Skattekilderne udnyttes fuldt ud, og da endvidere den Omstændighed, at Forøgelsen ikke faldt jævnt paa By- og Landkommuner og heller ikke paa de forskellige Bykommuner, maatte medføre Skatteydernes Forsøg paa ved Flytning til de „billigere“ Kommuner at søge at undgaa Skatter, gav Lov Nr. 162 af 20/3 1918 om Ændringer i den kommunale Beskatning Mulighed for at forøge Udbyttet af Erhvervs-kommuneskatten samtidig med at den ved at indføre en „Forskelskat“ ophævede Fordelen ved at flytte til Kommuner med lavere Skat. Ændringerne med Hensyn til det første Punkt gik navnlig ud paa for Aarene 19^{18/19} og 19^{19/20} at udvide Omraadet af de Indtægter, der var erhvervs-skattepligtige, samt paa disse at anvende Kommunens Ligningsprocent i Stedet for tidligere Skatteprocenten. Ligningsprocenten (beregnet efter den i Kommunen paalignede, samlede Skat divideret med Summen af de skattepligtige Indtægter efter at Forhøjelser og Nedsættelser har fundet Sted) er nemlig gennemgaaende betydeligt højere end Skatteprocenten (der beregnes paa tilsvarende Maade, men inden Fradragene har fundet Sted). For det andet Punkts Vedkommende gik Ændringerne ud paa, at der for Aarene 19^{17/18} og 19^{18/19} tilkommer en Fraflytningskommune For-

skellen mellem en Skatteydere Skat til denne Kommune og en eventuel lavere Skat, hvortil han maatte blive ansat i en anden Kommune (Tilflytningskommunen). Bestemmelserne med Hensyn til Erhvervskommuneskatten forlængedes ved Lov Nr. 62 af $\frac{1}{3}$ 1920 for Aarene 19^{20/21} og 19^{21/22}, idet dog Kommunernes Ret til at forhøje og nedsætte den skattepligtige Indtægt efter Lejlighed (Lov Nr. 85 af $\frac{15}{5}$ 1903 § 7) ændres fra henholdsvis 25 % Forhøjelse og 65 % Nedsættelse til 30 % (for Kommuner, hvor Kildeartsbeskatning ikke anvendes, til 40 %) og 70 %, hvorved en Mulighed for Indførelse af en forstærket Progression i den kommunale Beskatning blev givet; til denne Forøgelse af Skatten paa de store Indtægter og Nedsættelse paa de smaa kom den i samme Retning gaaende Bestemmelse om, at Overgrænsen for Indtægter, som kan nedsættes efter Kommunernes frie Skøn, hævedes fra 800 til 1000 Kr. paa Landet og fra 1000 til 1300 Kr. i Byerne. Endvidere forøgedes Børnefradraget fra 100 til 200 Kr. Forskelsskatten forlængedes ved denne Lovs § 10 for Skatteaaret 19^{20/21}, efter at den ved Lov Nr. 189 af $\frac{1}{4}$ 1919 var forlænget for 19^{19/20}, dog med den Ændring, at en Kommunalbestyrelse kan fastsætte, at Forskelsskat kun skal opkræves af Indtægter over en vis Størrelse, da de smaa Skatteydere oftest maa antages at flytte af andre Grunde end for at unddrage sig Skatten. Af Personer, der, uden at have opgivet fast Bopæl, en Tid af Aaret opholder sig i en anden Kommune og dér betaler en lavere personlig Kommuneskat, kan paa tilsvarende Maade opkræves en Forskelsskat, der tilfalder Kommunen med den største Skatteopkrævning og stiller Skatteyderen, som om han hele Aaret havde opholdt sig i denne Kommune. Bestemmelserne herom findes for 19^{18/19} i Dyrtingsloven af $\frac{13}{7}$ 1918, for 19^{19/20} i Dyrtingsloven af $\frac{34}{10}$ 1919 og for 19^{20/21} i Lov Nr. 478 af $\frac{10}{9}$ 1920.

For Kjøbenhavns Kommune, der jo ikke paa samme Maade som de mindre Kommuner kan anvende Skøn, og

som derfor allerede fra 1910 (Lov ¹⁸/₁ 1910) har haft en progressiv Indtægtsskala, forhøjedes denne Skala ved Lov Nr. 671 af ²²/₁₂ 1919 for 19¹⁹/₂₀ og 19²⁰/₂₁; ved Lov Nr. 70 af ¹¹/₂ 1921 forlængedes disse Bestemmelser, der ogsaa gælder Frederiksberg, for Skatteaaret 19²¹/₂₂.

Ved Lov ¹²/₂ 1919 forlængedes for Skatteaaret 19¹⁸/₁₉ Lov ²⁰/₃ 1918 om Eftergivelse af Kommuneskatter.

Den foran omtalte Stigning i Kommunernes ene Indtægtsskilde: Skatterne, genfindes ogsaa for den andens: Laanenes Vedkommende, idet det samlede Beløb for optagne Laan fra 19¹⁶/₁₇ til 19¹⁸/₁₉ steg fra 51,3 til 98,9 Mill. Kr. Senere er denne Laaneverksamhed stadig fortsat, først paa det indenlandske Marked (Kjøbenhavns Kommune optog dog i Sommeren 1919 et Laan paa 15 Mill. § til Kurs 90 og ⁵/₂ % Rente); senere, da Penge ikke var til at skaffe i Indlandet, paa fremmede Markeder, idet et Antal Kommuner i Fællesskab, med Landmandsbanken som Mellemed, i Januar 1921 optog et Laan paa 15 Mill. § til Kurs 95 (Amortiseringskurs: 110—107¹/₂) og 8 % Rente. For dette Laan ydede Staten den i Lov ²²/₁₂ 1920 omhandlede Garanti for et Beløb paa indtil 70 Mill. Kr., som optages af Kommuner til Iværksættelse af Arbejder til Afhjælpning af Arbejdsløsheden. Den ved denne Lejlighed praktiserede Samvirken mellem Kommunerne var allerede tidligere anvendt i forstærket Form ved et indenlandsk Laan, idet et Antal Kommuner med solidarisk Hæftelse i Marts 1920 hos Landmandsbanken optog et Laan paa 30 Mill. Kr. at tilbagebetale i Løbet af 3 Aar til Kurs 103 og forrente med 6 % (Lov ²⁵/₃ 1920).

II. Børsforhold og Pengevæsen

samt følgende Afsnit vil fremkomme i senere Hefter.